

עין משפט
נר מצוה

בה א ב מיי פיו מהל ערכין הלכה ח ונכריז אלפס ע"ז פקח אף שגלו:

בב ג ד מיי שם הל י:
ל ה מיי פיה מהלכות עדות הלכה ג טוע"ע ח"מ סימן לח:

לא ו מיי פכ"ב מהל מטה הלכה ט טוע"ע ח"מ סימן קכ ספי"ב:

לב ז מיי פ"ב מהלכות תמורה הלכה ב:

לג ח מיי פכ"ו מהל משה"ק הלכה ו:

לד ט מיי פ"ד מהל פסה"מ הלכה טו:

מוסף רש"י

ורבי יונה אמר אהקדשות כ"ר. ל"י יונה קשיא ד"ר יוחנן אדר"י יוחנן (ב"ב יח.). הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל. דאין אונאה להקדש, דמכ"י א"ש א"ת אח"י, ואשמועי' שמואל דכ"י היכי דלמעיט מאונאה ימך משמות לאו דכ"י מקח הוא ויכין לגבי מקח לאו מד"י הוא, גבי חילול נמי לאו מד"י עבד (סו.). אתא ליה דשמואל. דאין דלמעיט מאונאה, לא שגא שגות לא שגא דמיטע, דלילו גבי הידוץ אמרינן טעם, אבל בפקדש לילא למימר טעם (סו.). כי אמר שמואל דיעבד. דאח אישעיט מאונאה, לא שגא גזלה ולא שגא קטנה, אבל לבתחילה לא. ודבר מורה, דערק חיוב משמע (סו.). אפילו לבתחילה. ערק כל דכו משמע הלך לאתקעי אסקוריה ואפילו מדרגנן שרי ומיחיה לאמר זקן וס"ל. לערול' לא תיפוך. גטולס כבדי אונאה, וקאמר דבר תמורה ואפילו כבדי אונאה תריך לעשות דמיס דבר תמורה, ולא תיפוך, דאי משכח קשיא ד"ר יוחנן אדר"י יוחנן, דלילו לדידיה לא מצי למיורי און לן אונאה דממ"י כדרי חסדא דפחות מכדי אונאה חזר, ממז"ר יוחנן אונאה און לן ביטול מקח על לן, מכלל דלמאה און לן און קאמר און ממזרינן לן און אונאה, אבל ר"ל כי מומת ליה ממזניטין מוקי לה כדרי חסדא (ב"ב יח.). מאי אין דאין תימכר אלא בבמום. דהואיל ולא חזר ללמיה מוס מגור הוא זז ולא קדשה קדושת הגוף, ותמכר מדי זבול דמיה אשם, ואט"ג דגבי מפרש נקבה לעשה לא פליג ר"י דהאי בעיא מוס, התם הוא דליכא עיל מעלה עלה בעוק, אבל אשם נקבה לא מציט (ע"ע י"ב).

^{הדרן ערך ביצד מערימינן}

שינויי נוסחאות

א) אהקדשות ותירויהו (ש"ס) ב) אדיופון דר"י לרשב"ל דרשב"ל לדר"י (ש"ס) ג) אלא אמר לך ר' ירמיה ור' יוחנן אדר' דשמואל ור' יונה (ש"ס) ד) לא צין לאו ויכין למר כ"ל (ש"ס) ה) און אפילו דאלו דברים (ש"ס) ו) חזר ר' יונה במאי קמפליג בדשמואל דלמר שמואל וכי ואי"א כי"ע א"ת לאו דשמואל ואי קא מצינ לאחלי ודאי מתחיל אלא שא"י הכא דגא לא מצינ לאחלי, ואי בעית איהא דרביע לית לאו דשמואל וכי פליגי כבדי אונאה ומתמי ר"ל לאו דברים שאין לן אונאה כדרי חסדא וכו'.

ק) מלאתי בקא"ס ק"י וכן גרים הנגמ"ס וי"ל. ופקא ק"י לא גרסינן כלל גרסת גמנין אלא כי האי לישנא אחרינא וכו' בלד, ונראה שזאת הייתה גרסת רש"י וי"ל וז' לנטרן לדמוק לשון דיעבד ולכתחלה לפי פירושו וכמו שדקדקו במס' (ש"ס) ט) לא אמרין אלא דשמוי בי הוי אכל שמוי בי תלתא ואט"ג דלמי בי מנא לא הדר (ש"ס) י) א"י. ל"א אמר עולא לא שט אלא דלא גסוס הקדש בשגא על א"י שגוס בשגאש איט חזר והאמר רב ספרא כ"י, וכן גרים הנגמ"ס וי"ל אלא שזאם הספק גלגשות. לישנא אחרינא ללשנא קמח' (ש"ס) יא) יוחנן פנ ע"א ובשטעות מב ע"א הני אמר ר"ה בריה דר"י לרב פפא. יב) ל"ל היכא אמרינן יע"ב"ק יג) אומנלא דברי הכל בחר רוב דעת אולין כי ותלמא מי לא אולין (ש"ס) יד) לבטלה. ס"א דמנן המערין פחות מנן חדש ר"מ זומר טמן דמיו ותכ"א לא כלס הרי אלו וכו' (ש"ס) טו) במוס. ל"א טעמא דלמר על צהמה טמאה ועל צעלמ מוס אכל אמר על נקבה דמיו לשלמי מנו דקדושה קדושת הגוף לשלמיס קדש גופא נמי מלן מנא חנא אמר רב יהודה אמר רב דלא כר"ש בן יהודה דמיו קר"ש בן גלויא זומר משוס ר"ש אף לעולמו איט עשה תמורה (ש"ס) טז) ודחילו דברים פחותים ודאי מיתחיל (ש"ס) יז) ל"י וינה (ש"ס) יח) לא אמרין דמשלס (ש"ס) יט) אפילו אתר כי. מ"ב הדור נמחק (ש"ס) ס) מ"ב ו' נמחק (ש"ס) לא) דלמר כ"ק דערקין גבי האומר ערך פחות מנן חדש עלי טמן וכו' ק מלמאי גנלין רש"י כ"י (ש"ס) כג) דמים דאין אדם מוציא דבריו לבטלה הי"ג ב"ב משום בהמה שיש לו בבית קאמר, אי גמי איכרין לאקדושיה קדושת דמים (ש"ס) כד) ג"ק אבל מפרש, לא כרבי שמעון בן יהודה דלמר (ש"ס) כה) ל"ל שחיללו הקדש עליו (ש"ס) כו) ושחיללו דאמר שמואל כ"י (ש"ס) כז) כפולתמא דר"א ורבנן בהקדשות כ"ל (ש"ס ודא"ס)

כו:

בין אַמר בין אַמר אית ליה דשמואל ב'ו'. פרש"י ואי דקדא מיכוון לאחולי ודאי מיתחיל כלומר אס היה צדעמו לנאות ההקדש ולחללו בדמים פחותים ודאי מיתחיל אבל להכי אמר ר' שמעון בן לקיש צריך לעשות לו דמים דבר תורה משוס דלאו איהו קמיכוין לחללו

דמים פחותים אלא סבר הוא שיהו החולין שוין דמי ההקדש ורבי יוחנן סבר בכך ודאי מתכוין לחללו עכ"ל וכן נפרש משמעות הלשון כי אמר שמואל דיעבד כל' דבר שאינו מותר לעשותו לכתחלה אלא דיעבד וכגון שחיללו במתכוין צפחות משויין אבל לכתחלה כלומר דבר שמותר לכתחלה כמו שלא נתכוין לחללו על פחות משוויי אלא כסבור היה החולין שוין דמי ההקדש ונמצא שטעה לא אמר שמואל כן יס' שחולל ההקדש עליו ורבי ירמיה סבר אפילו לכתחלה כלומר דבר המותר לכתחלה כגון שלא נתכוין להפחותו משויו אמר שמואל דמחולל אבל אין לפרש כדמשמע לפוס ריהטא כי אמר שמואל דמחולל היינו דיעבד אבל לכתחלה לא דא"כ הא דלמר [משמיה] (משמע) דר' יוחנן בטול מקח יש להן לכתחלה ועוד היכי קאמר רבי ירמיה אפילו לכתחלה אמר שמואל דמותר לחלל שוה מנה על שוה פרוטה יחועוד מחולל דלמר שמואל משמע דיעבד ועוד דלמר פ"ק דסנהדרין (דף י':) דנעינין לחלל ההקדש תשעה ישראל וכהן אחד וילף לה התם מפרק' לכן אריך לפרש כדפי' רש"י.)

לא אמר א"א דשבוה בי תרי. כל' הא דלמנן פחות מכדי אונאה חוזר פ' חזר ההדיוט להקדש אונאתו מיהו חילול הוי וקשה דמשמע פרק הנמקין (שס דף פה.) גבי זקן ממרא דאפי' נזנרא של הקדש צריך עשרה בני אדם לפדותו ומוקי התם דפליגי זקן ממרא וסנהדרין יז' כפולוגמא דהסי אליעזר ורבנן צדקשין וקאמר התם דלא מחייב אא"כ פליג זקן ממרא אסנהדרין דדבר שיש בו חיוצ חטאת ומפרש לה התם כשנפדה ההקדש ב'ג' לר"א אינו פדיו והוה הקדש ואי קידש בו האשה אח"כ אינה מקודשת ולרבנן הוי פדיו ויאל לחולין ואס קידש בו האשה מקודשת אלמא דשלשלא ועשרה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה מעבדין והכא משמע דהוי מחולל בתי ועוד שמואל היכי קאמר דמחולל על שוה פרוטה וצריך לומר דהכא מיייר צבעל הצית הפודה הקדש שלו

וכי האי גוונא אמר שמואל דמחולל על פחות משוויי ° אבל גזבר המוכר הקדש צריך שלשה או עשרה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה: **במתני'** דלא ברבי פירוש דקמתי תחת חטאת תחת עולה לא דאמר כלום וכיון דלמר רבי ממזיר אין אדם מוציא דבריו לבטלה הכי נמי הכא דעמיה אחטאת שיש לו צבית או אעולה שיש לו צבית הוציא דבריו ועוד יש מפרשים דקאי אהא דקמתי אס אמר על צהמה טמאה ועל צעלמ מוס הרי אלו עולה לא אמר כלום והיינו דלא כרבי ממזיר דאין דאין אדם מוציא דבריו לעולה לא שגא דעמיה נמי הכי

לשם דמים: הדרן ערך ביצד מערימינן

ביצד מערימינן פרק חמישי תמורה

והאמר רבי ירמיה. משמיה דר' יוחנן אקרקע דחולין ורבי יונה אמר משמיה דר' יוחנן אהקדש: **אונאה** אין לןן ביטול מקח יש לןן. אשס נתאנה יומר משמות חזר. לרבי יונה קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן: איפוך. ר' יוחנן אמר צריך לעשות דמים דבר תורה ור"ש בן לקיש

אמר מדצריהס: **הניחא.** לרבי יונה דלמר אהקדשות אמר ר' יוחנן דיש לןן ביטול מקח ואט"ג דכתיב' אחיו וכו"ש אקרקעות ניחא מלי דאפכת לה: **אנא.** לר' ירמיה אי אפכת לה קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן: **ר' ירמיה לא סיפוך.** דודאי הכי הוא כדלמר צרישא ורבי יונה מתרין לעממיה ומפיך לה: **לא צין למר צין למר איס** לכו דשמואל ואי (א) כדקמניון לאחולי ודאי מיתחיל כלומר אס היה צדעמו לנאות ההקדש יט' ולחלל דמים פחותין ודאי מיתחיל אבל להכי אמר ר"ל דר' יוחנן אדר' דלעשות דמים דבר תורה משוס דאיהו לא מיכוין לחללו דמים פחותין אלא סבור שיהו החולין שוין את דמי ההקדש ור' יוחנן סבר בכך מתכוין לחללו: **ואיבעיס אימא** אפילו לר' יונה **לא סיפוך.** להא דר' יוחנן ור"ל ואאונאה קיימי וצביטול מקח לא איירו כלל ודקא קשיא לך לריש לקיש מממ"י דאלו דבריםס' לא קשיא דההיא מתרין לה ריש לקיש כדרי חסדא דאפילו פחות משמות חוזר וה"ק קרא איס את אחיו הוא דנשעיור שגות משלס פחות משמות לא משלס הא הקדש אפי' פחות מכדי אונאה חוזר והיינו דבר תורה דקאמר ר"ל לעיל (פ"א) ורבי יוחנן מוקי ליה כמשמעויה אכל צביטול מקח לא איירי כלל ר"י ולא תיקשי לה לרבי יי' יוחנן ולא לרבי ירמיה: **לא יט' אמרו.** דמשלס לו הדיוט להקדש כל האונאה אלא דשמוה צי מרי צרישא וטעו ומו הדרי תלמא ושיימויה להקדש טפי: **אכל שיימוה סלמא.** מעיקרא אפילו יי' הדור צי מנאה ואמרי דקמא טעו לא דרשום: **אנא ואפילו סלמא וסלמא.** כלומר אפי' לא אמו אלא תלמא ואכמישו לתלמא קמאי יד ההקדש על העליונה ובמר בתמאי אולין: **במתני'** **וו סהס חטאתס** י' וז. שהיתה חטאת עומדת לפניו: **הרי אלו לעולה.** משמע דמי עולה לאיניו גופייהו הוה עשי לאקדושי הוה אמר הרי אלו עולה: **גב' מסני.** דקמני תחת חטאת תחת עולה לא אמר כלום דלא כר"מ דלמרט' יא' נותן דמיו כמה שהוא ראוי למכר בשוק שאדם יודע שאין ערך לפחות

הדרן ערך ביצד מערימינן

מזן חדש וגמר ואמר לשם דמיס:ט) לא צעינן מומא. לא צעינן לרעות דהא מסאכי וקיימי: יג)הא מפרשי נקבה כו' צעיא מומא. הואיל וחזיא להקרבת שלמים: דלא כר"ש. דלמר צב' אלו קדשים (לע"ד דף יט:)

המפרשים נקבה לאאס ממכר שלא במוס. לישנא אחרינא קדש גופא

דבעיא לרעות דלא כר"ש יח'דלמר צב' אלו קדשים גסכ:) אף לעולמו אינו

עושה תמורה אלמא לא קדיס לגופיה: הדרן ערך ביצד מערימינן

דשמואל ואמר לר' יא' דקא מכין לכתחלה לאחולי בכך בשוה פרוטה מיתחלה שפיר אלא שאני הכא בביתני באומר ו מחולל על זו דלא קא מכין לאחולי בפרוטה הלכך קאמר צריך לעשות לו דמים דבר תורה: ואב"א רביע' לית לאו דשמואל ופליגי כבדי אונאה כ"י: **א"א שנו.** דצריך לעשות לו דמים כדי שלא יתאנה הקדש אלא שלא נישום הקדש בשלשה כשאמר זו מחולל על זו אבל נשום בשלשה אינו חוזר ואין צריך לעשות לו דמים שוב: **והאמר רב ספרא היבא אמר מאה קרים בתרי.** כלומר [אם] (אין) מכנישין מאה עשרי שני גורים חסוכין חללו שנים כאותן מאה שאין מאמינין לאלו יותר מאלו הואיל [ואין] מדיינין אותן: **אבא צענין אומרטא אוינין בחר בור דעות.** אפי"ג דנשום בשלשה לכתחלה: ותו **אפילו לא הויא א"א תלמא ותלמא.** ותלתא בתראי מטפן בשומא מי לא אולין בחר בתראי אלא עולא דאמר אבל נישום בשלשה אינו חוזר סבר לה כ"י יוחנן כ"י: **א"א.** לא אמרן דצריך לעשות לו דמים שוב אלא דשמי לכתחלה בחר אבל שמו בתלתא אפי"ג דאתאן כי מאה ומטפו לא הדר ולא אמרי' (לאהדר אמר) דהני תלת לא ליתוי עדיף שומייהו מדתרי (אלא) ואי אתו אחריני ומטפו ליהדר קמ"ל דלא הדר כיין דשמי בתלת והאמר רב ספרא אפילו למי"ד כ"י: **מתני'** **הרי זו תחת חטאת או תחת עולה.** ואין לו לא חטאת ולא עולה עריין לא אמר כלום: אבל אמר תחת חטאת או תחת חטאת שיש לו בביתו דבריו קיימין: **גמ' דאי ר"ם האמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה.** וגמר ואמר לישום דמיו הכא נמי סבירא ליה דתימכר: **סעמא דאמר ע"ל בהמה בטמא דר"ל בעלת מוס.** תימכרו לאלתר בלא דעתיה משום דהא מסאכי וקיימי **אבא פפריש** נקבה לאשם ריעה **בניא (מוסא).** קודם שתמכר: **א"א** אבל אמר על נקבה הרי זו לעולה קדשה קדושת הגוף לעולה ותמכר ועושה תמורה מנו הדואא לגופיה לשלמים: **והלא ברבי שמעון בן יהודה.** דאמר לעיל בפרק אלו קדשים אף לעולה אין עושיין תמורה דלית ליה מנו לית ליה שם עולה על אמו: הדרן ערך ביצד מערימינן

מסורת הש"ס

א) ב"מ ז. ע"ש ואס לוחא תיבת דחולין: ב) ב"מ ז. כבודות סה. ג) קדושיין וא: מעילה יד: ערכין כט., א) נע"י מוס' לעיל דף ז ע"א ד"ה אפילו. ש"מן: ד) נע"י מוס' לעיל ז. ד"ה אפילו. ש"מן, ס) ערכין. ו.ש"א, ו) לעיל יט:), ז) ויקרא (סו), ח) לעיל סופ"א, ט) ערכין (ה.), י) (ע"ע מוס' ב"מ ז. ד"ה ומר סב"ן,

הגהות הב"ח

(א) גמ' אלו דברים כ"י הקדשות כ"י כדרי חסדא דלמר רב חסדא מאי און לכן: (ב) שם ומו דאפילו תלמא וכו' צמר בתמא גבי' צממיס: (ג) רש"י ד"ה לא צין וכו' ואי דקמניטין גבי עיין בתוספות דהוי פירושו על דיעבד ועיין ב"מ דף ז לא פרש"י ק' ע"ש בתוס':

גליון הש"ס

מותני' אמר על הבבבחה בטמא. עיין מדרש רבה פרשת חיי שרה גבי שלשה שאלו שלא סהון: תוס' ד"ה לא וכו' אבל טובא הובחר הקדש. עיין טורי און מנהלה דף כב ע"ב ד"ה אס ובלאני שגס שס:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דר"י עד א"ת ליה דשמואל ל"ג רש"י (וכ"ה הניסא כ"מ:)) [ב] שם דר' יונה סבר עד אפילו לכתחלה ל"ג רש"י ורסמחו ואי דקמניון לאחולי ודאי ממחיל אכל הכא משוס דלא קמניון לאחלי: [ג] שם דר' ל"ל יד: [ד] שם אכל מפרש כ"י. אפי"ג דאקדש אלא דלמי קדיס קדושת גוף לז דבעי מוס ואט"ג דלמניין לעיל הקדש ומר כ"י הוא לקרי:

רבינו גרשום

בהא ניבא ר' יוחנן מדבריהם וא"א דברי תורה הא איחבר ר' יונה אמר אקרקעות הא דבעי למיורי לקימה וביטול מקח יש להן דבר תורה: ור' ירמיה אמר אקרקע' יש להן בטול מקח: ותירויהו משמיה דרבי יוחנן אמרי בבבול מקח יש להן, דבר תורה: ואיפוך. דר' יוחנן דאמר מדבריהם תריך ליה כריש לקיש ודרשי לקיש כ"י יוחנן ולא קשיא לך: וכו' מצית אמרת איפוך הניחא לפ"ד. לר' יוחנן דאמר הקדש יש להן ביטול מקח וכ"ש אקרקע אביטול למיכר איפוך: אלא אי' ירמיה אקרקע יש להן ביטול מקח ולא אקדוש היכי אפיך לו: אלא א"א תיפוך. ור' יוחנן מדבריהם קאמר יש להן ביטול מקח ולא מדאורייתא דלברי רבי ירמיה: **אימא קא מיפלי.** ר' יונה ור' ירמיה ברשמואל דאמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל: דר' יונה א"ת א"ת דשמואל. דקסבר בטול מקח יש להן ושחיללו על פרוטה היינו טפי מבטול מקח ור' ירמיה א"ת א"ת: ואב"א לעולם. כדאמר מעיקרא דאאונאה פליגי אשאות ולא תיפך ודקא קשיא צריש לקיש מתני' אלו דברים שאין להם אונאה הקדש סבר א"ת דאין און אונאה כדרי חסדא. דאפילו פחות מכדי אונאה חוזר: **א"א** במאי קמפליג ר' יוחנן וריש לקיש ברשמואל לר' יוחנן דאמר אחד דשמואל וז' דבר תורה לית ליה דשמואל כדמתרצינן איפוך. ואב"א אפילו ר"ל אית ליה

^[1] א) אהקדשות ותירויהו (ש"ס) ב) אדיופון דר"י לרשב"ל דרשב"ל לדר"י (ש"ס) ג) אלא אמר לך ר' ירמיה ור' יוחנן אדר' דשמואל ור' יונה (ש"ס) ד) לא צין לאו ויכין למר כ"ל (ש"ס) ה) און אפילו דאלו דברים (ש"ס) ו) חזר ר' יונה במאי קמפליג בדשמואל דלמר שמואל וכי ואי"א כי"ע א"ת לאו דשמואל ואי קא מצינ לאחלי ודאי מתחיל אלא שא"י הכא דגא לא מצינ לאחלי, ואי בעית איהא דרביע לית לאו דשמואל וכי פליגי כבדי אונאה ומתמי ר"ל לאו דברים שאין לן אונאה כדרי חסדא וכו'

^[2] ק) מלאתי בקא"ס ק"י וכן גרים הנגמ"ס וי"ל. ופקא ק"י לא גרסינן כלל גרסת גמנין אלא כי האי לישנא אחרינא וכו' בלד, ונראה שזאת הייתה גרסת רש"י וי"ל וז' לנטרן לדמוק לשון דיעבד ולכתחלה לפי פירושו וכמו שדקדקו במס' (ש"ס) ט) לא אמרין אלא דשמוי בי הוי אכל שמוי בי תלתא ואט"ג דלמי בי מנא לא הדר (ש"ס) י) א"י. ל"א אמר עולא לא שט אלא דלא גסוס

^[3] הקדש בשגא על א"י שגוס בשגאש איט חזר והאמר רב ספרא כ"י, וכן גרים הנגמ"ס וי"ל אלא שזאם הספק גלגשות. לישנא אחרינא ללשנא קמח' (ש"ס) יא) יוחנן פנ ע"א ובשטעות מב ע"א הני אמר ר"ה בריה דר"י לרב פפא. יב) ל"ל היכא אמרינן יע"ב"ק יג) אומנלא דברי הכל בחר רוב דעת אולין כי ותלמא מי לא אולין (ש"ס) יד) לבטלה. ס"א דמנן המערין פחות מנן חדש ר"מ